

מראי מקומות - מנחות נ"ו

מכמה טעמים. א', דהא פרש"י דאפי"י גמר עריכה היא, ולמה צריך לזה, הרי תיפוק לי' דחייב שתים משום אפי"י גרידא. וגם לשון הגמ' משמע דלוקה א' על העריכה וא' על האפי"י, ולא שתים על האפי"י. וכן מהא דהק' הגמ' על ר' פפא מהא דאפי"י נחשב מעשה יחידי, ואם תאמר דלוקה שתים על האפי"י לחודי', א"כ מה דנחשב מעשה יחידי אינה סתירה לר' פפא כלל. אלא דהק', דאפילו אם אמרי' דעובר על העריכה ג"כ, מ"מ למה אינו לוקה שתים על האפי"י, מ"מ, אם התרו בו משום תרתי לאווי, הלאו דלא תעשה ולא דלא תאפה, א"כ ללקי שתים על האפי"י וא' על העריכה. ואם לא התרה אותו אלא משום לאו א', למה לוקה שתים. ולכן ביאר דבאמת התרו בו משום שני לאווי, אלא דצ"ל דאפי"י יצא מן הכלל דלא תעשה לגמרי, ושוב אינו לוקה על האפי"י משום הלאו דלא תעשה, דהתורה הוציאה מן הכלל לחייבו משום לא תאפה, ולכן אינו לוקה על לא תעשה אלא משום דאפי"י הוי ג"כ גמר עריכתה. וע"ש מה שהק' גם ע"ז, וצ"ע.

(ד) **ר"ש אומר אף נשחט על אותו מום - פרש"י,** דר"ש אזיל לשיטתו, דס"ל דדבר שאינו מתכוין מותר, וזה לא נתכוין להטיל בו מום לשחוט עליו. וכ' תוס' בתוך דבריו דגם מיירי דאינו ודאי עושה בו מום, ולכן לא הוי פסיק רישא. אולם ע' בנתיבות הקודש דכ' דמדברי רש"י לא משמע כן, אלא דהנדרון אם הוא מכוין או לא היינו לענין דאינו מכוין שיהי' בו מום כדי לשחוט עליו. וע"ז הק' דזה ודאי הוי פסיק רישא, שהרי אם אין דעתו לשוחטה, למה עושה בו הקזה, אם אינו רשאי לשוחטה תמות, ולא ירויח כלל במה שעושה הקזה. אע"כ דמיירי דעושה לו הקזה כדי שיהי' יכול לשוחטה ולאוכלה. וכ' דמ"מ זה לא נקרא פסיק רישא, כיון דעצם מעשה הקזה אינו מוכיח דזה דעתו, אלא דאנן אמדינן דעתו שזהו כוונתו, ואי"ז נחשב פסיק רישא.

(ה) **הכל מודים במחמץ אחר מחמץ שהוא חייב -** כ' הקרן אורה דלשון הגמ' משמע דהיינו כמו

(א) **ואם עבד בדרום וקיבל בצפון פסול - ע' באבי עזרי** (טמאת צרעת ט"ז, ה' [ד'] שביאר הא דצריך המקבל להיות בצפון, דאי"ז מדין דצריך המקבל להיות נמצא בצפון, דהא אמרי' בזבחים (כו). דבראשו ורובו בצפון מהני, אף דראשו ורובו לא מהני להיות נחשב דעומד בעזרה. וביאור החילוק, פי' האבי עזרי דהיינו משום דאצל אדם לא שייך לומר דהמיעוט נגרר בתר ראשו ורובו, ואם יש דין שצריך להיות באיזה מקום, לא סגי בהא דראשו ורובו שם [כדאי' בחי' הגר"ח על הרמב"ם (ביאת מקדש ג', כ"א)] [ויש לעי' מסוכה]. ולכן, אם התורה אמרה דצריך להיות בעזרה, א"כ לא סגי בהא דראשו ורובו שם, אלא צריך להיות כל גופו שם. אבל כל זה לענין עמידתו בעזרה, דגדר הדבר הוא דצריך הוא להיות שם בעזרה. אבל בצפון י"ל דאי"ז הגדר, דאין שום דין דצריך להיות המקבל מצד עצמו בצפון, אלא הגדר הוא דצריך להיות *הקבלה* בצפון, ואם הוא עומד בדרום והושיט ידו לצפון ומקבל, אי"ז נחשב דקיבל בצפון, אלא דקיבל בדרום. אבל לזה סגי במה שראשו ורובו בצפון, דאז נחשב עכ"פ דהמעשה קבלה נעשה בצפון, אף אם אינו נחשב שהוא נמצא שם.

(ב) **אותו בצפון ואין בן עוף בצפון - הק' המקדש דוד** (סוף סי' כ"ח), אם אמרי' דמליקת חטאת העוף צריך להיות על המזבח דוקא, ובעולת העוף דלכ"ע צריך להיות מליקתו על גבי המזבח, איך משכחת לה להיות מליקתו שלא בצפון למ"ד דמזבח כולו בצפון. ולמ"ד דמזבח כולו בדרום ג"כ צריך עיון, למה צריך דרשה למעט מליקת בן עוף מצפון, הרי ודאי אינו יכול להיות בצפון, לפי שצריך להיות על המזבח, והמזבח בדרום הוא. וכ' דעכצ"ל דהגמ' דדרש דרשה זו ס"ל כמ"ד דמזבח חציו בדרום וחציו בצפון הי'.

(ג) **אפאה לוקה שתים, אחת על עריכתה ואחת על אפייתה - ע' בקרן אורה דכ' דלכאו' לוקה על האפי"י משום ב' לאווי, לאו דלא תאפה ולאו דלא תעשה. אבל כ' דא"א לומר כן,**

עבירה כלל, שהרי העבירה הוא השחיטה, ולא המעשה הטלת מום עצמו.

(ח) **הניח שאור על גבי עיסה, וכו' - כ' השפת** אמת דמלשון רש"י משמע דעיקר החידוש הוא דאע"ג דלא עשה מעשה חימוץ בידי, מ"מ עובר. אלא דהעיר דא"כ הול"ל בפשיטות, לש עיסה והניחה עד שנתחמצה דנראה ודאי דכה"ג לוקה. וצידד דאולי כאן הוי חידוש טפי, דאין דרך כ"כ לחמץ ע"י הנחת שאור על הלישה, אלא ע"י הנחת השאור בתוך הקמח קודם הלישה, וקמ"ל דאפי' אם הניח השאור אח"כ, דאינה הדרך כ"כ, מ"מ חייב.

(ט) **חייב עליו כמעשה שבת - אי' בחי' הגרי"ז** דיש לחקור במהו הדין בכל איסורי התורה, ומ"ש מעשה שבת דנקט. וביאר דכיון דלענין שבת הקפיד התורה שיהי' האיסור ע"י מעשה דידי' דוקא, ולא דרך גרמא, א"כ שפיר יש לדמותו לכאן, דג"כ האיסור הוא דרך עשי' דוקא, וא"כ אם הוי דרך גרמא פטור, ואם אף במעשה שבת כזה חייב, אלמא דחשיב מעשה דידי' ואינו גרמא, וא"כ ה"ה לענין עשיית חמץ יהי' נחשב כמעשה דידי' ולא כגרמא (וע"ש בהסבר יותר).

מסרס אחר מסרס ומטיל מום לבעל מום, דהיינו דהוסיף חמץ על חמצו. אבל כ' דלא נראה כן, אלא דכל שנעשה חמץ, שוב אי אפשר לו לטפל באפייתו כלל, אפי' בלא באופן שיתחמץ טפי. וע"ש שמפקפק בזה, וכ' דמלשון רש"י לכאור' לא משמע כן, אלא משמע דעיקר האיסור הוא דמסייע להחמיץ. וע"ע בשפת אמת שנקט כן, דהאיסור במחמץ אחר מחמץ הוא להוסיף חימוץ, וע"ש שביאר איך נילף זה מהפסוקים דלא תעשה ולא תאפה.

(י) **במחמץ אחר מחמץ - ע' בחי' הגרי"ז** דדייק מדברי הרמב"ם דס"ל דכל האיסור במחמץ אחר מחמץ הוא רק בשיריים ולא בקומץ עצמה. וביאר הגרי"ז, לפי שיש חילוק יסודי בין השירים ובין הקומץ, דהקומץ צריך להיות מצה ממש, ולא סגי בהא דאינו חמץ. משא"כ השירים, הרי כל האיסור הוא שיהי' חמץ, אבל אין צריך להיות מצה דוקא. וביאר לפי זה דלא שייך כלל כל המושג של חמץ אחר חמץ לענין הקומץ, דכיון דהקומץ חמץ הוא, א"כ פסול הוא מלהיות מנחה, דפקע שם מצה מיני', וא"כ, שוב הוי מנחה פסולה, ושוב לא שייך בי' האיסור חמץ, שהרי מנחה פסולה היא, ואין איסור בחימוץ של מנחה פסולה. וא"כ, כל דין דמחמץ אחר מחמץ דחייב שייך רק בשירים, דהתם אין הפסולות מטעם חסרון מצה, ורק פסולה משום דין חמץ שבה לחוד, וע"ז הוא דנתרבה דמחמץ אחר מחמץ ג"כ חייב [ומשמע דאם הי' הפסול דמנחה פסול דחמץ, ולא רק דאינה מצה, אז שפיר הי' שייך האיסור דמחמץ אחר מחמץ, אף דסכ"ס מנחה פסולה היא, וצ"ע בזה].

(ז) **מנין שלא יגרום לו ע"י אחרים - ע' בחי' הגרי"ז** דביאר דאין האיסור העצם גורם למום, שהרי איסור זה דהטלת מום הוי דומה לכל התורה כולה, ואין איסור ע"י גרמא, אלא ע"י מעשה גמור. אלא הביאור הוא, דהאיסור הוא לשחוט על מום כזה, שהוטל ע"י גרמא, דע"ז מרבינן דאפי' מום שהוטל ע"י גרמא אסור לשחוט עליו. וע' בנתיבות הקודש דדן אם לפי גמ' זו יהי' עובר אם שולח שליח לעשות בו מום, אם זה גם נחשב דגורם מום, דאף דאין שליח לדבר עבירה, מ"מ אולי גורם עכ"פ מיקרי. ולפי דברי הגרי"ז הרי אי"ז שייך לנידון של שליח לדבר